YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

правовой научно-практический журнал

legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026

DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.

ISSN 2181-919X

E-ISSN 2181-1148

DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS

Crossref
Content
Registration

MUASSIS: TOSHKENT DAVLAT YURIDIK UNIVERSITETI

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" huquqiy ilmiy-amaliy jurnali O'zbekiston matbuot va axborot agentligi tomonidan 2020-yil 22-dekabrda 0931-sonli guvohnoma bilan davlat ro'yxatidan o'tkazilgan.

Jurnal O'zbekiston Respublikasi Fanlar akademiyasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi jurnallari ro'yxatiga kiritilgan.

Mualliflik huquqlari Toshkent davlat yuridik universitetiga tegishli. Barcha huquqlar himoyalangan. Jurnal materiallaridan foydalanish, tarqatish va ko'paytirish muassis ruxsati bilan amalga oshiriladi.

Sotuvda kelishilgan narxda.

Nashr bo'yicha mas'ul:
O. Choriyev

Muharrirlar:
E. Mustafayev, Y. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, X. Yuldasheva, E. Sharipov

Musahhih:
M. Tursunov

Texnik muharrir:
U. Sapayev

Dizayner:
D. Rajapov

Tahririyat manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Veb-sayt: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Obuna indeksi: 1385.

Nashriyot litsenziyasi
№ 174625, 29.11.2023.

Jurnal 2026-yil 7-iyulda bosmaxonaga topshirildi.
Qog'oz bichimi: A4.
Shartli bosma tabog'i: 24,2
Adadi: 100. Buyurtma: № 77.

Bosmaxona litsenziyasi
29.11.2023 № 174626

TDYU bosmaxonasida chop etildi.
Bosmaxona manzili:
100047. Toshkent shahri,
Sayilgoh ko'chasi, 37.

© Toshkent davlat yuridik universiteti

TAHRIR HAY'ATI

BOSH MUHARRIR

B. Xodjayev – Toshkent davlat yuridik universiteti rektori, yuridik fanlar doktori, professor

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI

Z. Esanova – Toshkent davlat yuridik universiteti Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori, yuridik fanlar doktori, professor

MAS'UL MUHARRIR

O. Choriyev – Toshkent davlat yuridik universiteti Tahririy-nashriyot markazi direktori

TAHRIR HAY'ATI A'ZOLARI

Y. Kanyazov – Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori, yuridik fanlar nomzodi

J. Tashkulov – Fanlar akademiyasi Davlat va huquq instituti bo'lim boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

U. To'xtasheva – Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, professor

M. Yasan – Balikesir universiteti Huquq fakulteti professori (Turkiya)

S. Ma'mun – Islam Negeri universiteti o'qituvchisi (Indoneziya)

Sh. Asadov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi Yuridik ta'lim va sud-ekspertiza boshqarmasi boshlig'i, yuridik fanlar doktori, professor

I. Ergashev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

J. Nematov – Toshkent davlat yuridik universiteti Ma'muriy va moliya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

M. Aminjonova – O'zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish akademiyasi Qonunchilik ijrosi ustidan nazoratni tashkil etish kafedrasi dotsenti, yuridik fanlar doktori

M. Raximov – Toshkent davlat yuridik universiteti Tadqiqot markazi boshlig'i, yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori

I. Djurayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Sud hokimiyati, advokatura va huquqni muhofaza qiluvchi organlar sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

O. Narzullayev – Toshkent davlat yuridik universiteti Ekologiya huquqi sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

F. Maxmudov – O'zbekiston Respublikasi Adliya vazirligi huzuridagi Yuridik kadrlarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti direktori o'rinbosari, yuridik fanlar doktori, dotsent

M. Kadirova – Toshkent davlat yuridik universiteti Jinoyat-protsessual huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

I. Yakubova – Toshkent davlat yuridik universiteti Intellektual mulk huquqi sho'basi professor v.b., yuridik fanlar doktori

A. Muxamedjanov – Toshkent davlat yuridik universiteti Xalqaro huquq va inson huquqlari sho'basi professori, yuridik fanlar doktori

N. Niyazova – Toshkent davlat yuridik universiteti O'zbek tili va adabiyoti sho'basi professori, pedagogika fanlari nomzodi

УЧРЕДИТЕЛЬ: ТАШКЕНТСКИЙ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ ЮРИДИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ

Правовой научно-практический журнал «Вестник юридических наук – Yuridik fanlar axborotnomasi – Review of Law Sciences» зарегистрирован Агентством печати и информации Узбекистана 22 декабря 2020 года с удостоверением № 0931.

Журнал включён в перечень журналов Высшей аттестационной комиссии при Академии наук Республики Узбекистан.

Авторские права принадлежат Ташкентскому государственному юридическому университету. Все права защищены. Использование, распространение и воспроизведение материалов журнала осуществляется с разрешения учредителя.

Реализуется по договорной цене.

Ответственный за выпуск:
О. Чориев

Редакторы:
Э. Мустафаев, Е. Ярмолик, М. Шарифова, Ш. Бекназарова, Х. Юлдашева, Э. Шарипов

Корректор:
М. Турсунов

Технический редактор:
У. Сапаев

Дизайнер:
Д. Ражапов

Адрес редакции:
100047. Город Ташкент,
улица Сайилгох, 35.
Тел.: (0371) 233-66-36 (1169)

Веб-сайт: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Подписной индекс: 1385.

Издательская лицензия
№ 174625, от 29.11.2023.
Журнал передан в типографию 07.07.2026.
Формат бумаги: А4.
Усл. п. л. 24,2 Тираж: 100 экз.
Номер заказа: 77.

Лицензия типографии
№ 174626, от 29.11.2023.
Отпечатано в типографии Ташкентского государственного юридического университета.
100047, г. Ташкент, ул. Сайилгох, 37.

© Ташкентский государственный юридический университет

РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР

Б. Ходжаев – ректор Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ЗАМЕСТИТЕЛЬ ГЛАВНОГО РЕДАКТОРА

З. Эсанова – проректор по научной работе и инновациям Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук, профессор

ОТВЕТСТВЕННЫЙ РЕДАКТОР

О. Чориев – директор Редакционно-издательского центра Ташкентского государственного юридического университета

ЧЛЕНЫ РЕДКОЛЛЕГИИ

Е. Каньязов – директор Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, кандидат юридических наук

Ж. Ташкулов – заведующий отделом Института государства и права Академии наук, доктор юридических наук, профессор

У. Тухташева – заместитель директора Агентства по противодействию коррупции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

М. Ясан – профессор юридического факультета Университета Балыкесир (Турция)

С. Маъмун – преподаватель Исламского государственного университета (Индонезия)

Ш. Асадов – начальник управления юридического образования и судебной экспертизы Министерства юстиции Республики Узбекистан, доктор юридических наук, профессор

И. Эргашев – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ж. Нематов – профессор сектора административного и финансового права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

М. Аминжонова – доцент кафедры организации контроля за исполнением законодательства Правоохранительной академии Республики Узбекистан, доктор юридических наук

М. Рахимов – начальник Исследовательского центра Ташкентского государственного юридического университета, доктор философии по юридическим наукам

И. Джураев – профессор сектора судебной власти, адвокатуры и правоохранительных органов Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

О. Нарзуллаев – профессор сектора экологического права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Ф. Махмудов – заместитель директора Института переподготовки и повышения квалификации юридических кадров при Министерстве юстиции, доктор юридических наук, доцент

М. Кадирова – и.о. профессора сектора уголовно-процессуального права Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

И. Якубова – и.о. профессора сектора права интеллектуальной собственности Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

А. Мухамеджанов – профессор сектора международного права и прав человека Ташкентского государственного юридического университета, доктор юридических наук

Н. Ниязова – профессор сектора узбекского языка и литературы Ташкентского государственного юридического университета, кандидат педагогических наук

FOUNDER: TASHKENT STATE UNIVERSITY OF LAW

"Yuridik fanlar axborotnomasi – Вестник юридических наук – Review of law sciences" legal scientific-practical journal was registered by Press and Information Agency of Uzbekistan on December 22, 2020, with certificate number 0931.

The journal is included in the list of journals of the Supreme Attestation Commission under the Akademy of Sciences of the Republic of Uzbekistan. Copyright belongs to Tashkent State University of Law. All rights reserved. Use, distribution and reproduction of materials of the journal are carried out with the permission of the founder.

Agreed-upon price.

Publication Officer:
O. Choriev

Editors:
E. Mustafaev, E. Yarmolik, M. Sharifova, Sh. Beknazarova, Kh. Yuldasheva, E. Sharipov

Proofreader:
M. Tursunov

Technical editor:
U. Sapaev

Designer:
D. Rajapov

Publishing department address:
100047. Tashkent city,
Sayilgoh street, 35.
Phone: (0371) 233-66-36 (1169)

Website: review.tsul.uz
E-mail: reviewjournal@tsul.uz

Subscription index: 1385.

Publishing license
№ 174625, 29.11.2023.

The journal is submitted to the Printing house on 07.07.2026.
Paper size: A4.
Cond.p.f: 24,2.
Units: 100. Order: № 77.

Printing house license
№ 174626, 29.11.2023.

Published in the Printing house of Tashkent State University of Law.
100047. Tashkent city, Sayilgoh street, 37.

© Tashkent State University of Law

EDITORIAL BOARD

EDITOR-IN-CHIEF

B. Khodjaev – Rector of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

DEPUTY EDITOR

Z. Esanova – Deputy Rector for Scientific Affairs and Innovations of Tashkent State University of Law, Doctor of Law, Professor

EXECUTIVE EDITOR

O. Choriev – Director of the Publishing and Editorial Center of Tashkent State University of Law

MEMBERS OF EDITORIAL BOARD

Y. Kanyazov – Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice, Candidate of Legal Sciences

J. Tashkulov – Head of the Department of the Institute of State and Law of the Academy of Sciences, Doctor of Law, Professor

U. Tukhtasheva – Deputy Director of the Anti-Corruption Agency, Doctor of Law, Professor

M. Yasan – Professor of the Faculty of Law, Balikesir University (Turkey)

S. Ma'mun – Lecturer at Universitas Islam Negeri (Indonesia)

Sh. Asadov – Head of the Department of Legal Education and Forensic Examination of the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Professor

I. Ergashev – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

J. Nematov – Professor of the Department of Administrative and Financial Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

M. Aminjonova – Associate Professor of the Department of Organization of Control over the Execution of Legislation of the Law Enforcement Academy of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law

M. Rakhimov – Head of the Research Center of Tashkent State University of Law, Doctor of Philosophy (PhD) in Law

I. Djuraev – Professor of the Department of Judiciary, Advocacy and Law Enforcement Agencies of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

O. Narzullaev – Professor of the Department of Environmental Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

F. Makhmudov – Deputy Director of the Institute for Retraining and Advanced Training of Legal Personnel under the Ministry of Justice of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Law, Associate Professor

M. Kadirova – Acting Professor of the Department of Criminal Procedure Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

I. Yakubova – Acting Professor of the Department of Intellectual Property Law of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

A. Mukhamedjanov – Professor of the Department of International Law and Human Rights of Tashkent State University of Law, Doctor of Law

N. Niyazova – Professor of the Department of Uzbek Language and Literature of Tashkent State University of Law, Candidate of Pedagogical Sciences

MUNDARIJA

12.00.01 – DAVLAT VA HUQUQ NAZARIYASI VA TARIXI. HUQUQIY TA'LIMOTLAR TARIXI

11 **AXMEDSHAYEVA MAVLYUDA AXATOVNA**
Huquq shakllari (manbalari)ning rivojlanish tendensiyalari: tarixiy-nazariy yondashuv

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHXURAXON G'AYRATJON QIZI**
Adolat va ijtimoiy adolat prinsiplarining farqli jihatlari: nazariy-huquqiy tahlil

12.00.03 – FUQAROLIK HUQUQI. TADBIRKORLIK HUQUQI. OILA HUQUQI. XALQARO XUSUSIY HUQUQ

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
Mualliflik huquqida kompyuter dasturlarini huquqiy muhofaza qilishni takomillashtirishning milliy va xalqaro mexanizmlari

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUXRATOVICH**
Biotexnologiya sohasidagi litsenziya shartnomalari: milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

53 **TO'YCHIYEV FARRUX ABDUMAJITOVICH**
Arbitraj nizolarining uchinchi shaxslar tomonidan moliyalashtirilishi tizimining mohiyati: adolatga erishish vositasimi yoki nizolarni tijoratlashtirish?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TO'YCHIYEVICH, OQBOYEVA MUBORAK MAXAMADAMIN QIZI**
Farmatsevtika faoliyati to'g'risidagi qonunchilikni buzganlik uchun fuqarolik-huquqiy javobgarlik institutini takomillashtirish masalalari

73 **RAXIMOVA DILOROM XAITBAYEVNA**
Fuqarolik huquqida benefitsiar mol-mulk tushunchasi, mazmuni va turlari

82 **BEG'AMOV MUXRIDDIN KAMOLIDDIN O'G'LI**
Ta'lim davlat-xususiy sheriklik shartnomalarida sifat majburiyatlari: huquqiy kolliziya va adjudikatsiya masalalari

90 **HOSHIMOVA YULDUZXON OLIMJONOVNA**
Hammaga ma'lum tovar belgilari muhofazasi: O'zbekiston qonunchiligining TRIPS standartlariga muvofiqligi

99 **ISAYEV MIRJON ZAMIROVICH**
O'zbekistonda intellektual mulk himoyasining huquqiy mexanizmlarini rivojlantirish

12.00.08 – JINOYAT HUQUQI. JINOYAT-IJROIYA HUQUQI

109 **NODIROV MUZAFFAR AXMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER O'G'LI**
O'zbekistonda kiberjinoyatlarning rivojlanishi hamda ularni tergov qilish muammolari

121 **FAYZULLAYEV ASLBEK ULUG'BEK O'G'LI**
Mulkni qasddan nobud qilish yoki unga zarar yetkazish jinoyatining javobgarlikni og'irlashtiruvchi belgilari

12.00.09 – JINOYAT PROTSESSI. KRIMINALISTIKA, TEZKOR-QIDIRUV HUQUQ VA SUD EKSPERTIZASI

133 **RAXIMOVA ULZANA XAMIDULLAYEVNA**
Xorijiy davlatlar jinoyat protsessida hay'at a'zolari sudi instituti va uni O'zbekiston Respublikasida joriy etish istiqbollari

12.00.10 – XALQARO HUQUQ

143 **YUNUSOV XAYDARALI MURATOVICH**
Yangi Oʻzbekistonning xalqaro huquqiy tashabbuslari

155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN OʻGʻLI**
Davlat suvereniteti va yuqori balandlikdagi platforma stansiyalarining (HAPS) huquqiy rejimi

166 **QAHRAMONOVA AZIZA ULUGʻBEK QIZI**
Zoʻravonlikdan jabrlangan bolalarning huquqlarini himoya qilish boʻyicha xalqaro-huquqiy mexanizmlar hamda milliy qonunchilikni takomillashtirish masalalari

176 **ABDUSALOMOVA DURDONAXON GʻANIJON QIZI**
Transchegaraviy ta’sir turlari va ularning xalqaro huquqdagi normativ-huquqiy tasnifi

184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
JSTning umumiy istisnolaridagi “zarurat” testi: rivojlanayotgan mamlakatlar uchun isbotlash yukining asimmetriyasi

12.00.14 – HUQUQBUZARLIKLAR PROFILAKTIKASI. JAMOAT XAVFSIZLIGINI TA’MINLASH. PROBATSIYA FAOLIYATI

194 **XOʻJAMBERDIYEV FARRUX KOMILOVICH**
Xitoy Xalq Respublikasida jamoat xavfsizligini ta’minlashning institutsional-huquqiy modeli: Oʻzbekiston Respublikasi uchun moslashtirish imkoniyatlari

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

СОДЕРЖАНИЕ

12.00.01 – ТЕОРИЯ И ИСТОРИЯ ГОСУДАРСТВА И ПРАВА. ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ

11 **АХМЕДШАЕВА МАВЛЮДА АХАТОВНА**
Тенденции развития форм (источников) права: историко-теоретический подход

22 **ШОКИРОВА-ИНОМЖОНОВА МАШХУРАХОН ГАЙРАТЖОН КИЗИ**
Отличительные особенности принципов справедливости и социальной справедливости: теоретико-правовой анализ

12.00.03 – ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО. ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО. СЕМЕЙНОЕ ПРАВО. МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО

31 **ЯКУБОВА ИРОДА БАХРАМОВНА**
Национальные и международные механизмы совершенствования правовой охраны компьютерных программ в авторском праве

41 **МАМАНАЗАРОВ САРДОР ШУХРАТОВИЧ**
Лицензионные договоры в сфере биотехнологий: вопросы совершенствования национального законодательства

53 **ТУЙЧИЕВ ФАРРУХ АБДУМАЖИТОВИЧ**
Сущность системы финансирования арбитражных споров третьими лицами: средство обеспечения доступа к правосудию или коммерциализация споров?

63 **АСКАРОВ ЖАЛОЛИДДИН ТУЙЧИЕВИЧ, ОКБОЕВА МУБОРАК МАХАМАДАМИН КИЗИ**
Вопросы совершенствования института гражданско-правовой ответственности за нарушение законодательства о фармацевтической деятельности

73 **РАХИМОВА ДИЛОРОМ ХАИТБАЕВНА**
Понятие, содержание и виды бенефициарной собственности в гражданском праве

82 **БЕГАМОВ МУХРИДДИН КАМОЛИДДИН УГЛИ**
Обязательства по обеспечению качества в соглашениях о государственно-частном партнёрстве в сфере образования: вопросы правовых коллизий и аджудикации

90 **ХОШИМОВА ЮЛДУЗХОН ОЛИМЖОНОВНА**
Охрана общеизвестных товарных знаков: соответствие законодательства Узбекистана стандартам соглашения ТРИПС

99 **ИСАЕВ МИРЖОН ЗАМИРОВИЧ**
Развитие правовых механизмов защиты интеллектуальной собственности в Узбекистане

12.00.08 – УГОЛОВНОЕ ПРАВО. УГОЛОВНО-ИСПОЛНИТЕЛЬНОЕ ПРАВО

109 **НОДИРОВ МУЗАФФАР АХМАДОВИЧ, УСМОНОВ ИБРОХИМ АЛИШЕР УГЛИ**
Развитие киберпреступности в Узбекистане и проблемы её расследования

121 **ФАЙЗУЛЛАЕВ АСЛБЕК УЛУГБЕК УГЛИ**
Отягчающие ответственность признаки преступления, связанного с умышленным уничтожением или повреждением имущества

12.00.09 – УГОЛОВНЫЙ ПРОЦЕСС. КРИМИНАЛИСТИКА, ОПЕРАТИВНО-РОЗЫСКНОЕ ПРАВО И СУДЕБНАЯ ЭКСПЕРТИЗА

133 **РАХИМОВА УЛЬЗАНА ХАМИДУЛЛАЕВНА**
Институт суда присяжных в уголовном судопроизводстве зарубежных стран и перспективы его внедрения в Республике Узбекистан

12.00.10 – МЕЖДУНАРОДНОЕ ПРАВО

143 **ЮНУСОВ ХАЙДАРАЛИ МУРАТОВИЧ**
Международно-правовые инициативы Нового Узбекистана

155 **РАСБЕРГЕНОВА САРБИНАЗ АЛИШЕРОВНА, ТУРСУНМУРОДОВ КОМРОН ТУРГУН УГЛИ**
Суверенитет государства и правовой режим высотных платформенных станций (HAPS)

166 **КАХРАМОНОВА АЗИЗА УЛУГБЕК КИЗИ**
Международно-правовые механизмы защиты прав детей, пострадавших от насилия, и вопросы совершенствования национального законодательства

176 **АБДУСАЛОМОВА ДУРДОНАХОН ГАНИЖОН КИЗИ**
Виды трансграничного воздействия и их нормативно-правовая классификация в международном праве

184 **ШУКУРОВА КАМИЛЛА ТИМУРОВНА**
Тест «необходимости» в общих исключениях ВТО: асимметрия бремени доказывания для развивающихся стран

12.00.14 – ПРЕДУПРЕЖДЕНИЕ ПРЕСТУПНОСТИ. ОБЕСПЕЧЕНИЕ ОБЩЕСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ. ПРОБАЦИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

194 **ХУЖАМБЕРДИЕВ ФАРРУХ КОМИЛОВИЧ**
Институционально-правовая модель обеспечения общественной безопасности Китайской Народной Республики: возможности адаптации для Республики Узбекистан

CONTENTS

12.00.01 – THEORY AND HISTORY OF STATE AND LAW. HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

11 **AKHMEDSHAEVA MAVLYUDA AKHATOVNA**
Trends in the development of forms (sources) of law: a historical and theoretical approach

22 **SHOKIROVA-INOMJONOVA MASHKHURAKHON GAYRATJON KIZI**
Different aspects of the principles of justice and social justice: theoretical and legal analysis

12.00.03 – CIVIL LAW. BUSINESS LAW. FAMILY LAW. INTERNATIONAL PRIVATE LAW

31 **YAKUBOVA IRODA BAHRAMOVNA**
National and international mechanisms for improving the legal protection of computer programs in copyright

41 **MAMANAZAROV SARDOR SHUKHRATOVICH**
License agreements in the biotechnology sector: issues of improving national legislation

53 **TUYCHIEV FARRUH ABDUMAJITOVICH**
Third-party funding of arbitral disputes: a means of access to justice or the commercialization of disputes?

63 **ASKAROV JALOLIDDIN TUYCHIEVICH, OQBOEVA MUBORAK MAKHAMADAMIN KIZI**
Issues of improving the institute of civil-legal liability for violation of legislation on pharmaceutical activities

73 **RAKHIMOVA DILOROM KHAITBAYEVNA**
The concept, essence, and types of beneficial ownership in civil law

82 **BEGAMOV MUKHRIDDIN KAMOLIDDIN UGLI**
Quality obligations in education PPP contracts: legal collisions and adjudication issues

90 **HOSHIMOVA YULDUZKHON OLIMJONOVNA**
Protection of known trademarks: compliance of Uzbekistan's legislation with TRIPS standards

99 **ISAEV MIRJON ZAMIROVICH**
Development of legal mechanisms for the protection of intellectual property in Uzbekistan

12.00.08 – CRIMINAL LAW. CRIMINAL-EXECUTIVE LAW

109 **NODIROV MUZAFFAR AKHMADOVICH, USMONOV IBROHIM ALISHER UGLI**
The development of cybercrime in Uzbekistan and problems of their investigation

121 **FAYZULLAEV ASLBEK ULUGBEK UGLI**
Aggravating circumstances of the crime of intentional destruction or damage to property

12.00.09 – CRIMINAL PROCEEDINGS. FORENSICS, INVESTIGATIVE LAW AND FORENSIC EXPERTISE

133 **RAKHIMOVA ULZANA KHAMIDULLAEVNA**
The institution of jury trial in criminal proceedings of foreign countries and prospects for its implementation in the Republic of Uzbekistan

12.00.10 – INTERNATIONAL LAW

143 **YUNUSOV KHAYDARALI MURATOVICH**
International legal initiatives of New Uzbekistan

155 **RASBERGENOVA SARBINAZ ALISHEROVNA, TURSUNMURODOV KOMRON TURGUN UGLI**
State sovereignty and the legal regime of high-altitude platform stations (HAPS)

166 **KAHRAMONOVA AZIZA ULUGBEK KIZI**
International legal mechanisms for the protection of the rights of children victims of violence and issues of improving national legislation

176 **ABDUSALOMOVA DURDONAKHON GANIJON KIZI**
Types of transboundary impacts and their normative-legal classification in international law

184 **SHUKUROVA KAMILLA TIMUROVNA**
The "necessity" test in WTO general exceptions: asymmetry of the burden of proof for developing states

12.00.14 – CRIME PREVENTION. ENSURING PUBLIC SAFETY. PROBATION ACTIVITY

194 **KHUJAMBERDIEV FARRUKH KOMILOVICH**
The institutional and legal model for ensuring public security in the People's Republic of China: opportunities for adaptation in the Republic of Uzbekistan

Kelib tushgan / Получено / Received: 05.05.2026
Qabul qilingan / Принято / Accepted: 01.06.2026
Nashr etilgan / Опубликовано / Published: 07.07.2026

DOI: https://dx.doi.org/10.51788/tsul.rols.2026.10.SI./OLNN6953
UDC: 347.23(045)(575.1)

FUQAROLIK HUQUQIDA BENEFITSIAR MOL-MULK TUSHUNCHASI, MAZMUNI VA TURLARI

Raximova Dilorom Xaitbayevna,
Toshkent davlat yuridik universiteti
Fuqarolik huquqi sho'basi o'qituvchisi,
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori
ORCID: https://orcid.org/0009-0001-7644-8325
e-mail: raximovadilorom97@gmail.com

Annotatsiya. *Mazkur maqolada benefitsiar mulk huquqining huquqiy tabiati, uning fuqarolik huquqi tizimidagi o'rni hamda zamonaviy iqtisodiy munosabatlardagi ahamiyati kompleks tahlil qilinadi. Tadqiqot predmeti sifatida benefitsiar mulk bilan bog'liq huquqiy munosabatlar, obyekti sifatida esa ushbu institutni tartibga soluvchi milliy va xorijiy normalar olingan. Mavzuning dolzarbligi global miqyosda moliyaviy shaffoflikni ta'minlash, soliqlardan qochishning oldini olish hamda noqonuniy moliyaviy operatsiyalarga qarshi kurash zarurati bilan izohlanadi. Tadqiqot jarayonida qiyosiy-huquqiy, tarixiy va tizimli tahlil metodlaridan foydalanildi. Natijada benefitsiar mulk tushunchasining milliy qonunchilikda aniq belgilanmaganligi huquqni qo'llash amaliyotida turli muammolarni keltirib chiqarayotgani asoslab berildi. Shuningdek, kontinental va anglo-amerika huquq tizimlarida mazkur institutning turlicha talqin qilinishi ochib berildi. Tadqiqot yakunida benefitsiar mulk huquqini tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish va uni xalqaro standartlarga moslashtirish zarurligi asoslandi. Shu bilan birga, ushbu institutni samarali qo'llash uchun sud amaliyotini birxillashtirish, vakolatli organlar faoliyatini kuchaytirish hamda manfaatdor shaxslarning huquq va majburiyatlarini qonunchilik darajasida batafsil belgilash lozimligi yuzasidan amaliy taklif va tavsiyalar ishlab chiqildi.*

Kalit so'zlar: *benefitsiar mulk, mulk huquqi, fuqarolik huquqi, fidutsiar munosabatlar, korporativ boshqaruv, huquqiy tartibga solish, moliyaviy shaffoflik*

ПОНЯТИЕ, СОДЕРЖАНИЕ И ВИДЫ БЕНЕФИЦИАРНОЙ СОБСТВЕННОСТИ В ГРАЖДАНСКОМ ПРАВЕ

Рахимова Дилором Хаитбаевна,
доктор философии по юридическим наукам,
преподаватель сектора гражданского права
Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. *В данной статье комплексно анализируются правовая природа права бенефициарной собственности, её место в системе гражданского права, а также значение в современных экономических отношениях. Предметом исследования выступают правоотношения, связанные с бенефициарной собственностью, а объектом – национальные и зарубежные правовые нормы, регулирующие данный институт. Актуальность темы обусловлена необходимостью обеспечения финансовой прозрачности на глобальном уровне, предотвращения уклонения от уплаты налогов и противодействия незаконным финансовым операциям. В процессе исследования использованы сравнительно-правовой, исторический и системный методы анализа. В результате обосновано, что отсутствие чёткого определения понятия бенефициарной собственности в национальном законодательстве порождает различные проблемы в правоприменительной практике. Кроме того, раскрыты особенности толкования данного института в континентальной и англо-американской правовых системах. По итогам исследования обоснована*

2026-YIL MAXSUS SON
VOLUME 10
SPECIAL ISSUE / 2026

необходимость совершенствования механизмов регулирования права бенефициарной собственности и их приведения в соответствие с международными стандартами. Наряду с этим разработаны практические предложения и рекомендации, направленные на унификацию судебной практики, усиление деятельности уполномоченных органов, а также детальное законодательное закрепление прав и обязанностей заинтересованных лиц в целях эффективного применения данного института.

Ключевые слова: *бенефициарная собственность, право собственности, гражданское право, фидуциарные отношения, корпоративное управление, правовое регулирование, финансовая прозрачность*

THE CONCEPT, ESSENCE, AND TYPES OF BENEFICIAL OWNERSHIP IN CIVIL LAW

Rakhimova Dilorom Khaitbayevna,
Lecturer of the Department of Civil Law,
Tashkent State University of Law,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Abstract. *This article provides a comprehensive analysis of the legal nature of beneficial ownership, its role in the civil law system, and its significance in modern economic relations. The subject of the research is the legal relations related to the beneficial owner, and the object is the national and foreign norms regulating this institution. The relevance of the topic is explained by the need to ensure financial transparency on a global scale, prevent tax evasion, and combat illegal financial transactions. In the course of the research, methods of comparative-legal, historical and systematic analysis were used. As a result, it was substantiated that the lack of a clear definition of the concept of beneficial ownership in national legislation causes various problems in law enforcement practice. Also, the different interpretations of this institution in the continental and Anglo-American legal systems were revealed. At the conclusion of the study, the necessity of improving the mechanisms for regulating the beneficial owner's property rights and aligning them with international standards was substantiated. At the same time, practical proposals and recommendations were developed regarding the need to unify judicial practice, strengthen the activities of authorized bodies, and define the rights and obligations of interested parties at the legislative level for the effective application of this institution.*

Keywords: *beneficial ownership, property rights, civil law, fiduciary relations, corporate governance, legal regulation, financial transparency*

Kirish

Dunyoda mulkchilik munosabatlarini adolatli huquqiy tartibga solish hamda mulkdorlarning oʻz huquqlarini qonuniy asosda amalga oshirishi davlat va jamiyatning iqtisodiy rivojlanishida muhim omillardan biri hisoblanadi (Zokirov, 2006).

Shu nuqtayi nazardan, moddiy ne'matlar, korxonalar va xoʻjalik yurituvchi subyektlarga nisbatan "benefitsiar mulk" shaklidagi egalikning iqtisodiy-huquqiy jihatlarini toʻgʻri va har tomonlama asosli belgilash alohida ahamiyat kasb etadi. Shu bois, koʻplab mamlakatlar "benefitsiar mulkdorlar"ning ochiq reyestrini yuritish majburiyatini oʻz zimmasiga olgan. Hozirgi kunda Buyuk Britaniya, Latviya, Estoniya, Daniya, Malta, Irlandiya va Germaniya kabi davlatlarda bunday reyestrlar amalda qoʻllanmoqda; Niderlandiya, Vengriya, Polsha va Ruminiyada esa ularni joriy etish choralari koʻrilmoqda.

"Benefitsiar mulk" tushunchasi ham ijobiy, ham salbiy jihatlarga ega boʻlgan mulkchilik shakli sifatida baholanadi. Zamonaviy yuridik fanda muayyan mol-mulkning haqiqiy egasini aniqlashga qaratilgan "benefitsiar mulk", "iqtisodiy mulk" hamda "manfaat" kabi nazariy yondashuvlar mavjud. Shuningdek, benefitsiar mulkni trast, ishonchli boshqaruv, uzufrukt va superfitsiy kabi institutlar bilan qiyoslashga oid ilmiy qarashlar shakllangan.

Anglo-amerika huquq tizimida mulk huquqining "parchalanishi" tamoyiliga asoslanib, benefitsiar mulk *(beneficial ownership)* konsepsiyasi umumiy huquqdan emas, balki adolat huquqidan kelib chiqadi. Qit'a huquq tizimida esa, aksincha, "iqtisodiy mulk" tushunchasi mulk huquqining yagonaligi va boʻlinmasligi prinsipiga tayanadi hamda fuqarolik kodekslarida nazarda tutilgan uzufrukt va ishonchli boshqaruv institutlari orqali ifodalanadi. Umuman olganda, benefitsiar mulk koʻpincha "formal egasi" ortida yashiringan haqiqiy egalik shakli sifatida namoyon boʻladi. Shu sababli, bunday mulkdorlarga nisbatan dav-

lat tomonidan aniq huquqiy talab va mezonlar belgilanishi zarur.

Mamlakatimiz qonunchiligida benefitsiar mulk tushunchasi ma'lum darajada aks etgan boʻlsa-da, uni mustaqil huquqiy institut sifatida talqin etish, subyektlar doirasini aniqlashtirish, ularning huquq va majburiyatlarini belgilash hamda benefitsiar mulkka asoslangan biznes faoliyatini tartibga soluvchi aniq normalarni ishlab chiqish hamon dolzarb vazifa boʻlib qolmoqda. Zero, Oʻzbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev Oliy Majlisga Murojaatnomasida "yashirin iqtisodiyot"ga qarshi kurashish zarurligini alohida ta'kidlab, uning mavjudligi sogʻlom raqobat va qulay investitsiya muhitini shakllantirishga jiddiy toʻsqinlik qilayotganini qayd etgan edi. Shu bois, yashirin iqtisodiyotning yuzaga kelish sabablarini, jumladan, benefitsiar mulkdorlarning shaffof emasligini chuqur tahlil qilish va unga qarshi samarali kurashish mexanizmlarini ishlab chiqish ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Metodlar

Tadqiqot davomida mulk huquqi tushunchasi, benefitsiar mulkning mohiyati, uning kelib chiqish manbalari hamda zamonaviy huquq tizimlaridagi oʻrni qiyosiy-huquqiy, statistik kompleks oʻrganildi.

Natijalar

Tahlil natijasidan quyidagilarni koʻrsatish mumkin:

Birinchidan, "benefitsiar mulk" tushunchasiga quyidagi mualliflik ta'rifi ishlab chiqildi:

"Benefitsiar mulk – bu yuridik konsepsiya boʻlib, u mulk yoki aktivlarning rasmiy (huquqiy) mulkdorligi boshqa shaxs yoki tashkilot nomiga rasmiylashtirilgan boʻlsa ham, ulardan foydalanish, tasarruf etish va daromad olish huquqini anglatadi. Xalqaro huquq amaliyotida benefitsiar mulk *(beneficial ownership)* yashirin yoki noaniq mulk shakli sifatida qaraladi, bu holda haqiqiy foyda oluvchi *(benefitsiar)* aktivdan iqtisodiy foyda koʻradi, lekin rasmiy mulkdor sifatida roʻyxatdan oʻtmagan boʻlishi mumkin".

Ikkinchidan, Sivilistik doktrinada yuridik mulkdor va benefitsiar oʻrtasidagi munosabatlar xarakteriga koʻra, benefitsiar mulkning quyidagi turlari aniqlandi: bevosita benefitsiar mulk; bilvosita benefitsiar mulk; fidutsiar (ishonchli) mulk; yopiq (yashirin) benefitsiar mulk; jamoaviy (kollektiv) benefitsiar mulk.

Uchinchidan, "benefitsiar mulk" *(beneficial ownership)* konsepsiyasi anglo-amerika huquq tizimidagi "umumiy huquq" *(common law)* emas, balki adolat huquqi *(equity)*dan kelib chiqishi va uning tub mohiyatida "adolatga asoslangan munosabatlar" yotishi tahlil qilingan.

Muhokama

Dunyoda mulkchilik munosabatlarini adolatli va samarali huquqiy tartibga solish, shuningdek, mulkdorlarning oʻz huquqlarini qonuniy asosda amalga oshirishini ta'minlash davlat va jamiyatning barqaror iqtisodiy rivojlanishini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Mulk huquqining ishonchli himoyasi investitsiya muhitini yaxshilash, tadbirkorlik faoliyatini ragʻbatlantirish hamda iqtisodiy resurslardan samarali foydalanishni ta'minlaydi. Shu nuqtayi nazardan, moddiy ne'matlar, korxonalar va xoʻjalik yurituvchi subyektlarga nisbatan "benefitsiar mulk" shaklidagi egalikning iqtisodiy-huquqiy asoslarini aniqlash va uni kompleks tartibga solish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

Xalqaro amaliyot shuni koʻrsatadiki, moliyaviy shaffoflikni ta'minlash va noqonuniy moliyaviy oqimlarning oldini olish maqsadida "benefitsiar mulkdorlar" toʻgʻrisidagi ma'lumotlarni oshkor qilish instituti tobora keng joriy etilmoqda. 2024-yil mart holatiga koʻra, 149 ta davlat tomonidan benefitsiar mulkdorlarning ochiq reyestrini yuritish majburiyatining qabul qilingani ushbu yoʻnalishning global miqyosda ustuvor ahamiyat kasb etayotganini tasdiqlaydi. Hozirgi kunda Buyuk Britaniya, Latviya, Estoniya, Daniya, Malta, Irlandiya va Germaniya kabi davlatlarda bunday reyestrlar amalda faoliyat yuritmoqda. Shu bilan birga, Niderlandiya, Vengriya, Polsha va Ruminiyada mazkur tizimlarni joriy etish jarayoni yakuniy bosqichga yaqinlashmoqda. Bu esa benefitsiar mulkdorlikni oshkoralashtirish orqali iqtisodiy tizimda ishonchlilikni oshirish, korrupsiya va "yashirin iqtisodiyot" koʻlamini qisqartirishga xizmat qilmoqda.

Ilmiy adabiyotlarda "benefitsiar mulk" tushunchasi turlicha talqin qilinadi va u ijobiy hamda salbiy jihatlarga ega murakkab huquqiy-iqtisodiy hodisa sifatida baholanadi. Xususan, mazkur institutni tushuntirishda "benefitsiar mulk nazariyasi", "iqtisodiy mulk nazariyasi" hamda "manfaat nazariyasi" kabi yondashuvlar shakllangan boʻlib, ular mulkning haqiqiy egasini

aniqlash va uning huquqiy maqomini belgilashga qaratilgan. Shuningdek, benefitsiar mulk instituti trast, ishonchli boshqaruv, uzufrukt va superfisiy kabi institutlar bilan qiyosiy tahlil qilinadi. Bu esa uning murakkab, ko'p qatlamli hamda turli huquq tizimlarida o'ziga xos tarzda namoyon bo'luvchi institut ekanligini ko'rsatadi.

Huquq tizimlari nuqtayi nazaridan yondashilganda, anglo-amerika huquq tizimida mulk huquqining "parchalanishi" tamoyiliga asoslanib, benefitsiar mulk *(beneficial ownership)* konsepsiyasi umumiy huquq *(common law)*dan emas, balki adolat huquqi *(equity)* institutidan kelib chiqadi. Bu yerda mulkka nisbatan huquqlar formal va haqiqiy egalik o'rtasida taqsimlanadi. Qit'a huquq tizimida esa aksincha, mulk huquqining yagonaligi prinsipi ustuvor bo'lib, "iqtisodiy mulk" tushunchasi bevosita mulk huquqining bo'linmasligi g'oyasiga asoslanadi. Shu bilan birga, ushbu tizimda benefitsiar munosabatlarga o'xshash elementlar fuqarolik kodekslarida nazarda tutilgan *uzufrukt* va ishonchli boshqaruv kabi institutlar orqali ifodalanadi.

Mohiyatan, benefitsiar mulk ko'pincha mulkning haqiqiy egasi "formal egasi" ortida yashiringan holatni ifodalaydi. Bu esa, bir tomondan, biznes jarayonlarida moslashuvchanlik va samaradorlikni oshirsa, boshqa tomondan, moliyaviy suiiste'mollik, soliqlardan qochish yoki noqonuniy operatsiyalarni yashirish xavfini ham yuzaga keltiradi. Shu sababli benefitsiar mulkdorlarni aniqlash, ularning huquqiy maqomini belgilash hamda ularga nisbatan aniq nazorat va tartibga solish mexanizmlarini joriy etish davlat siyosatining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

O'zbekiston Respublikasida "benefitsiar mulk" tushunchasi ayrim normativ-huquqiy hujjatlarda o'z aksini topgan bo'lsa-da, uni mustaqil mulk shakli sifatida kompleks tartibga solish, subyektlar doirasini aniq belgilash, ularning huquq va majburiyatlarini tizimli ravishda mustahkamlash hamda benefitsiar mulkka asoslangan biznes faoliyatiga oid yagona yondashuvni ishlab chiqish zarurati saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, milliy iqtisodiyotda shaffoflikni ta'minlash, investitsiya muhitini yaxshilash va noqonuniy iqtisodiy faoliyatga qarshi kurashish nuqtayi nazaridan ushbu masala dolzarb hisoblanadi.

Shu jihatdan, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyev tomonidan 2020-yil 24-yanvarda Oliy Majlisga yo'llangan Murojaatnomada "yashirin iqtisodiyot"ga qarshi kurashish zarurati alohida ta'kidlanib, uning mavjudligi sog'lom raqobatni shakllantirish va qulay investitsiya muhitini yaratishga jiddiy to'sqinlik qilayotgani qayd etilgan. Ushbu yondashuv benefitsiar mulkni tartibga solish mexanizmlarini takomillashtirish, iqtisodiy faoliyatning oshkoraligini ta'minlash hamda huquqni qo'llash amaliyotini xalqaro standartlarga yaqinlashtirish zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

Yuridik adabiyotlarda mulk huquqining huquqiy tabiati borasida bir qator qimmatli fikrlar bildirilgan. Xususan, S.V. Shitkovning fikriga ko'ra "mulk huquqi, avvalo, subyektiv huquq bo'lib, egalik qilish, foydalanish va tasarruf etish kabi umume'tirof etilgan xususiyatlardan tashqari, "narsa (buyum) ustidan eng to'liq hukmronlik" belgisi asosida tavsiflanadi" (Shitkov, 2006).

B. Topildiyevning ta'kidlashicha, mazkur mulkdan manfaatdor shaxs o'z mulkidan begonalashmagan ("uzoqlashmagan") holda mulkiy huquqlarini amalga oshiradi va bu orqali foyda ko'radi (Topildiyev, 2020).

Ma'lumki, qit'a huquqida shaxs mulkka ega emas, balki unga bo'lgan huquqqa ega hisoblanadi. Masalan, R. Savate shunday yozgan: "Ashyolar yuridik hayotda faqat ular bilan bog'liq huquqlar orqali ishtirok etadi... Mulk huquqini ko'pincha uning obyekti bo'lgan ashyo bilan aralashtirishadi. "Menda ushbu mol-mulkka nisbatan mulk huquqi bor" deb aytish o'rniga, "menda bu mol-mulk bor" deb aytish qulayroq va tezroqdir. Ammo bunday iboralar haqiqiy tushunchalarni buzmasligi kerak. Mol-mulk – bu real ashyo emas, balki mol-mulk mulkiy huquqdir" (Savatier, 1972).

Shu sababli "mulkdorga ashyoning o'zi emas, balki unga bo'lgan huquq tegishlidir" degan konsepsiya kontinental huquq tizimi yuristlari uchun juda tanish bo'lib, u umumiy huquq va kontinental huquq tizimlari o'rtasidagi jiddiy g'oyaviy to'siq hisoblanmaydi.

Benefitsiar mulkning huquqiy maqomini belgilashda zamonaviy ijtimoiy munosabatlar tizimidagi mulkiy majmualarning o'ziga xos xususiyatlarini hisobga olish lozim. Huquqiy maqomning aniqlanishi davlat ro'yxatidan o'tkazish, mulkiy huquqlarni amalga oshirishga ruxsat berish, soliqqa tortish hamda davlat tomonidan taqdim etiladigan imtiyozlarni qo'llash (yoki

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

qo'llamaslik) masalalarini hal etishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Benefitsiar mulkchilik *(beneficial ownership)* konsepsiyasi ingliz adolat huquqi *(equity)*dan kelib chiqqan. Adolat huquqi bo'yicha benefitsiar mulkdor *(beneficial owner)* muayyan obyektning mulkdori hisoblanadi, chunki unga ushbu obyektga bo'lgan huquq (titul) tegishli yoki u ushbu obyektdan foydalanadi, garchi yuridik titul *(legal title)* boshqa shaxsga tegishli bo'lishi mumkin (Garner, 1999).

"Benefitsiar mulk" tushunchasi atrofidagi qarama-qarshiliklarni tahlil qilishda avvalo uning tarixiy-huquqiy ildizlarini o'rganish maqsadga muvofiq hisoblanadi. Xususan, an'anaviy umumiy huquq tizimida mulk huquqining "yuridik mulk" va "iqtisodiy manfaat"ga asoslangan bo'linishi ushbu institutning shakllanishiga asos bo'lgan. Mazkur yondashuvda mulkka egalik qilish huquqi bilan undan iqtisodiy foyda olish huquqi o'rtasidagi farq alohida e'tirof etiladi.

Anglo-sakson huquq tizimiga mansub mamlakatlarda "benefitsiar mulkdor" tushunchasi uzoq tarixiy taraqqiyotga ega bo'lib, Buyuk Britaniya huquqiy modeli asosida shakllangan davlatlarda "qonuniy egasi" *(legal owner)*, "benefitsiar egasi" *(beneficial owner)* va "nominal egasi" *(nominee owner)* kabi institutlar keng qo'llanadi. Ushbu kategoriyalar mulkchilik munosabatlarining funksional jihatdan turli mazmunini ifodalab, mulk huquqining iqtisodiy va huquqiy tarkibiy qismlarini ajratib ko'rsatishga xizmat qiladi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 65-moddasiga muvofiq, fuqarolar farovonligini oshirishga qaratilgan iqtisodiy tizimning asosini turli mulk shakllari tashkil etadi. Davlat bozor munosabatlarini rivojlantirish, halol raqobat muhitini yaratish, iqtisodiy faoliyat va tadbirkorlik erkinligini ta'minlash hamda iste'molchilar huquqlarining ustuvorligini kafolatlash majburiyatini oladi. Shuningdek, barcha mulk shakllarining teng huquqliligi va ularning huquqiy himoyasi ta'minlanishi belgilangan. Xususiy mulk esa daxlsiz bo'lib, mulkdor undan faqat qonunda nazarda tutilgan hollarda va sud qarori asosida mahrum etilishi mumkin.

Ilmiy adabiyotlarda benefitsiar mulkdor ko'pincha tashkil etilayotgan yuridik shaxs mol-mulkining "haqiqiy egasi" sifatida talqin qilinadi. Bunday yondashuv esa milliy huquq tizimida mavjud "mulk huquqining yagonaligi" tamoyili bilan bog'liq bir qator nazariy savollarni yuzaga keltiradi. Jumladan, mulkning yagona egasi tamoyili sharoitida benefitsiar mulkdor institutining huquqiy maqomi qanday izohlanadi va u amaldagi qonunchilikka qay darajada mos keladi, degan masala dolzarb bo'lib qolmoqda.

I.B. Zokirovning ta'kidlashicha, qit'a huquq tizimida mulk huquqi Rim huquqi an'analariga asoslanib, "bir ashyoga nisbatan ikki to'liq mulk huquqi mavjud bo'lishi mumkin emas" degan prinsipga tayanadi. Ushbu yondashuvga ko'ra, mulk huquqi yagona va bo'linmas xususiyatga ega bo'lib, uning "parchalanishi" nazariy jihatdan inkor etiladi (Zokirov, 2006). Biroq hayotiy ehtiyojlar va iqtisodiy munosabatlar murakkablashuvi natijasida ayrim holatlarda mulkka nisbatan alohida huquqlar yoki iqtisodiy manfaatlar shakllanishi mumkin. Shu sababli qit'a huquqi tizimi so'nggi yillarda anglo-amerika huquqidagi ayrim konstruksiyalarni moslashtirish tendensiyasini namoyon etmoqda. Biroq bu jarayonda an'anaviy tamoyillar to'liq buzilmagan holda, ular milliy huquqiy tizimga moslashtirilgan shaklda qo'llanmoqda. Xususan, ishonchli boshqaruv *(trust)* instituti o'rniga mol-mulkni ishonchli boshqarish modeli joriy etilgan.

Benefitsiar mulk ko'p hollarda *de facto* xarakterga ega bo'lib, u mulkka nisbatan rasmiy huquqiy egalik mavjud bo'lmagan, biroq undan amalda foyda olinadigan yoki uni real iqtisodiy jihatdan boshqaradigan shaxsning holatini ifodalaydi. Bunday vaziyatda benefitsiar shaxs mulkka nisbatan yuridik jihatdan tasdiqlangan mulkdor hisoblanmasa-da, u amalda undan foydalanish va iqtisodiy naf olish imkoniyatiga ega bo'ladi.

De facto holatdagi benefitsiar mulk munosabatlarida mulkni boshqarish, nazorat qilish hamda undan daromad olish huquqlari rasmiy hujjatlar bilan to'liq mustahkamlanmagan bo'lsada, amaliyotda ushbu huquqlarning real mavjudligi kuzatiladi. Bunda mulkni o'z nomidan boshqarayotgan subyekt bilan mulkning rasmiy egasi o'rtasida huquqiy ajralish yuzaga keladi, ya'ni yuridik egalik bir shaxsga, iqtisodiy manfaat esa boshqa shaxsga tegishli bo'lishi mumkin.

Mazkur holatda amalda mulkdan foyda olayotgan shaxs benefitsiar mulkning *de facto* egasi sifatida talqin qilinadi. Masalan, ijaraga olingan mulkdan foydalanayotgan shaxs rasmiy mulkdor

boʻlmasa-da, undan iqtisodiy foyda koʻrishi mumkin. Xuddi shunday, ishonchli boshqaruv yoki vositachilik asosida mulkdan foydalanayotgan kompaniya yoki shaxs ham mulkning yuridik egasi boʻlmasdan turib, undan daromad olishi mumkin.

Bunday vaziyatlar koʻpincha rasmiy mulkdor va amalda foydalanuvchi oʻrtasida huquqiy nizolar yuzaga kelishiga sabab boʻladi. Chunki *de facto* benefitsiar oʻz iqtisodiy manfaatlarini himoya qilish maqsadida huquqiy talablar qoʻyishi mumkin, bu esa mulk huquqining an'anaviy talqinida murakkabliklar keltirib chiqaradi.

Yuqoridagi tahlillardan kelib chiqib, benefitsiar mulk tushunchasiga quyidagi ilmiy ta'rifni taklif etish mumkin: benefitsiar mulk – bu yuridik konstruksiya boʻlib, unda mulk yoki aktivlarning rasmiy huquqiy egaligi bir shaxs yoki tashkilot nomiga rasmiylashtirilgan boʻlsa-da, ulardan foydalanish, tasarruf etish hamda iqtisodiy foyda olish huquqi boshqa shaxsga tegishli boʻladi. Xalqaro huquq amaliyotida benefitsiar mulk *(beneficial ownership)* koʻpincha yashirin yoki bilvosita mulkchilik shakli sifatida talqin qilinadi, bunda haqiqiy foyda oluvchi shaxs aktivdan iqtisodiy manfaat koʻradi, biroq rasmiy mulkdor sifatida qayd etilmaydi (Raximova, 2024).

Sivilistik doktrinada yuridik mulkdor va benefitsiar oʻrtasidagi munosabatlarning xarakteriga koʻra, benefitsiar mulkning bir necha turlari farqlanadi:

Bevosita benefitsiar mulk – bunda shaxs mulkka nisbatan iqtisodiy huquqlarga ega boʻlsa-da, uning nomi rasmiy reyestrlarda aks ettirilmaydi. Bunda ishonchli boshqaruv *(trust)* instituti yorqin misol boʻla oladi.

Bilvosita benefitsiar mulk – bunda benefitsiar shaxs aktivlarga yuridik shaxslar zanjiri (masalan, ofshor kompaniyalar yoki xolding tuzilmalari) orqali egalik qiladi. Ushbu shakl koʻpincha korporativ boshqaruv va soliqni rejalashtirish amaliyotida uchraydi.

Fidutsiar (ishonchli) mulk – bunda mulk huquqi nominal ega nomiga rasmiylashtirilgan boʻlsa-da, iqtisodiy manfaatlar toʻliq benefitsiarga tegishli boʻladi. Bu institut, ayniqsa, anglo-sakson huquq tizimida keng tarqalgan (Avery Jones et al., 2006).

Yopiq (yashirin) benefitsiar mulk – rasmiy mulkdor mavjud boʻlsa-da, mulk ustidan haqiqiy nazorat va undan olinadigan daromad boshqa shaxsga tegishli boʻladi. Ushbu shakl odatda soliqdan qochish yoki aktivlarni yashirish sxemalarida uchraydi.

Jamoaviy (kollektiv) benefitsiar mulk – bunda mulk bir guruh shaxslarga tegishli boʻlib, har bir ishtirokchi oʻz ulushiga mutanosib ravishda foyda oladi (masalan, investitsiya fondlari yoki sheriklik asosidagi tuzilmalar). Ushbu shakl korporativ huquq va moliyaviy bozorlar uchun muhim ahamiyatga ega.

Qizigʻi shundaki, benefitsiarning bilvosita da'volarni ilgari surishdagi huquqiy asoslari bilan tashkilot hujjatlari va axborotlarini talab qilishga oid talablar oʻrtasida ma'lum darajada mantiqiy uygʻunlik mavjud. Shu bois, sud amaliyotida shakllangan yondashuv ushbu holatlarga ham tatbiq etilishi kerakdek koʻrinadi.

Mazkur vaziyatda korporativ pardani *("corporate veil")* bekor qilish haqida emas, balki aksincha, "korporativ oshkoralik" masalasi haqida soʻz bormoqda. Bunda manfaatdor shaxs oʻz maqomi va manfaatini ixtiyoriy ravishda oshkor etadi (Podshivalov, 2018).

Shunga qaramay, amaliyotda sudlarning bunday talablarni qoʻllab-quvvatlamaslik holatlari uchraydi va hozircha yakuniy benefitsiar foydasiga chiqarilgan ijobiy qarorlar deyarli kuzatilmaydi.

Nazorat qilinayotgan tashkilotdan hujjatlar talab qilgan yakuniy benefitsiarlarning da'volarini rad etar ekan, sudlar amaldagi qonunchilikda bunday himoya usuli nazarda tutilmaganini asos sifatida koʻrsatadilar (Langenbucher, 1998). Ya'ni, muayyan normani yangi huquqiy vaziyatga toʻgʻridan toʻgʻri qoʻllash imkoniyatining mavjud emasligi qonunchilikdagi boʻshliq deb emas, balki bunday himoya mexanizmi umuman koʻzda tutilmagan deb talqin qilinadi. Sudlarning pozitsiyasiga koʻra, jamiyat hujjatlari va ma'lumotlarini talab qilish huquqi faqat uning bevosita ishtirokchilariga tegishlidir. Ular ushbu vakolatdan oʻz korporativ manfaatlarini himoya qilish maqsadida foydalanishlari mumkin. Biroq uchinchi shaxslar, hatto tashkilotni amalda nazorat qilayotgan benefitsiarlar ham, bunday huquqqa ega emas deb hisoblanadi. Shu sababli FKning 5-moddasini qoʻllash uchun asos yoʻq deb topiladi.

Bundan tashqari, benefitsiarning zarur ma'lumotlarni olish ehtiyoji keyinchalik subsidiar

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

javobgarlikka tortilish xavfining oldini olish bilan bog‘liq degan vaj ham sudlar tomonidan qabul qilinmaydi. Chunki amaldagi huquqiy tartib ehtimoliy yoki kelajakda yuz berishi mumkin bo‘lgan huquqbuzarliklarning oldini olish maqsadida sud himoyasini kafolatlamaydi.

Aslida, sudlar bunday yondashuv orqali yakuniy benefitsiarning ma’lumot olish usuli mavjud emasligini emas, balki uning axborot olish huquqining o‘zi mavjud emasligini ta’kidlamoqda.

Masalan, bir ishda sud benefitsiar mulkdorning – ya’ni javobgar jamiyat ishtirokchisining – hujjatlar hamda ma’lumotlarni taqdim etish haqidagi talabini rad etar ekan, korporativ huquq sohasida “benefitsiar mulkdor” tushunchasi normativ jihatdan mustahkamlanmaganini qayd etgan. Shuningdek, sud O‘zbekiston Respublikasining “Davlat xaridlari to‘g‘risida”gi Qonunida uchraydigan ushbu tushuncha faqat mazkur Qonunning ommaviy-huquqiy maqsadlari doirasida qo‘llanishini alohida ta’kidlagan. Xulosa qilib aytganda, benefitsiar mulk institutining turli ko‘rinishlari zamonaviy fuqarolik huquqi, korporativ boshqaruv, soliq siyosati hamda korrupsiyaga qarshi kurash tizimlarida muhim ahamiyat kasb etadi.

E’tiborli jihati shundaki, bunday yondashuvni ikki karra vositali *(double derivative)* va kvazibilvosita da’volarga nisbatan tatbiq etish ham yakuniy benefitsiarlarning mazkur turdagi da’volarni qo‘zg‘atish huquqiga ega emasligi to‘g‘risidagi o‘xshash xulosaga olib keladi. Ilmiy manbalarda “bilvosita da’vogarlar” doirasiga haqiqiy benefitsiarlarni kiritishga qarshi bildirilgan e’tirozlar ham diqqatga sazovordir. Zero, ushbu holat yuridik shaxs nomidan kim va qanday shart-sharoitlarda sudga murojaat qilish huquqiga ega ekanligini belgilashda noaniqliklarni keltirib chiqarishi mumkin. Bu esa, o‘z navbatida, tashkilot ishtirokchilari bilan uning ijro organlari o‘rtasida kelishmovchiliklarga, yuridik shaxsning tashkiliy birdamligi buzilishiga hamda sudlarga haddan tashqari keng diskretsion vakolatlar berilishiga sabab bo‘lishi mumkin (Gutnikov, 2021).

Mulkning iqtisodiy munosabati – bu birinchi navbatda, iqtisodiy faoliyat subyektlari o‘rtasida moddiy ne’matlar yuzasidan shakllanadigan munosabatlardir. Bunda eng avvalo, faktik munosabatlar – kim mulk obyektini nazorat qiladi, u to‘g‘risida to‘liq ma’lumotga ega, undan foydalanish, uni begonalashtirish va daromadni taqsimlash tartibi to‘g‘risida qaror chiqaradi, e’tiborga olinadi (Imomov et al., 2016).

Benefitsiar mulkdorlar manfaatlari uchun eng ko‘p qo‘llanadigan shartnomalardan biri mol-mulkni ishonchli boshqarish shartnomasi hisoblanadi. B. Topildiyev (2020) ta’kidlaganidek, mol-mulkni ishonchli boshqarish instituti bozor munosabatlari sharoitida o‘ziga xos “murakkab mol-mulklar” bo‘lgan qimmatli qog‘ozlar, pullar, mulkiy huquqlar va korxonalarni fuqarolik muomalasiga kiritishda va ulardan samarali foydalanishda muhim o‘rin tutadi. Bunda esa muayyan sohada bilim, ko‘nikma va malakaga ega bo‘lgan mutaxassis – boshqaruvchilarning mavjud bo‘lishi, professional boshqaruv kompaniyalarining yaratilishi bugungi kunning dolzarb masalalaridan birdir (Gutnikov, 2021). Mohiyatan mol-mulkni ishonchli boshqarishning milliy qonunchilikda ifodalangan normalari bevosita vakillik konsepsiyaga mos keladi. Zero, boshqaruv muassisi muayyan mol-mulkni boshqarish, aniq yuridik konstruksiyaga moslab aytganda esa muayyan yuridik yoki faktik xatti-harakatlarni amalga oshirish huquqini ishonchli boshqaruvchiga (vakilga deyish ham mumkin) beradi (Topildiyev, 2020).

Agar qonun hujjatlarida yoki shartnomada mol-mulkni ishonchli boshqarish bo‘yicha ayrim cheklovlar nazarda tutilmagan bo‘lsa, ishonchli boshqaruvchi shartnomaga asosan foyda oluvchining (benefitsiarning) manfaatlarini ko‘zlagan holda, ushbu mol-mulkka nisbatan har qanday yuridik va amaliy harakatlarni amalga oshirishga haqlidir. O‘z navbatida, mol-mulkni ishonchli boshqarish shartnomasi shartnoma erkinligi prinsipiga muvofiq, tomonlarning ixtiyoriy roziligi asosida tuziladi (Timofeeva & Goloborodkina, 2016).

Professor Sharl Dyu To *(Charles du Toit)* ta’kidlaganidek, benefitsiar mulkdor – mulk huquqining eng to‘liq atributlariga (barcha huquqiy vakolatlarga) ega bo‘lgan shaxs hisoblanadi (Du Toit, 1999).

Bunda ishonchli boshqaruv institutining benefitsiar mulk bilan bog‘liq eng dolzarb jihatlaridan biri – bu ishonchli boshqaruvchining javobgarligi masalasidir. FKning 859-moddasida ishonchli boshqaruvchining javobgarlikka torti-

lish asoslari, shartlari hamda javobgarlik doirasi belgilab qoʻyilgan.

Shu bilan birga, hozirgi vaqtda moliyaviy aktivlarni ishonchli boshqarish bilan shugʻullanuvchi subyektlarning, ayniqsa, islom moliyasi tamoyillari asosida faoliyat yuritayotgan banklarning ishonchli boshqaruvchi sifatidagi javobgarlik chegaralari qonunchilikda yetarlicha aniq ifodalanmagan. Mazkur noaniqlik islom moliyasi munosabatlarida banklarning faoliyati bilan bogʻliq holda sezilarli iqtisodiy tavakkalchiliklar va moliyaviy zararlar yuzaga kelishiga sabab boʻlishi mumkin. Ushbu muammoni bartaraf etish maqsadida FKning 859-moddasini oltinchi va yettinchi qismlar bilan toʻldirish maqsadga muvofiq boʻlar edi:

“Ushbu moddada nazarda tutilgan qoidalar shartnomaga koʻra bank ishonchli boshqaruvchi sifatida qatnashayotgan hollarga nisbatan qoʻllanmaydi, bundan mazkur moddaning uchinchi qismida belgilangan holatlar mustasno.

Bank faqat zarar uning oʻziga berilgan vakolatlar doirasidan chiqib ketganligi yoki lozim darajadagi ehtiyotkorlikni namoyon etmaganligi (befarqligi) oqibatida yuzaga kelgani isbotlangan taqdirda, yetkazilgan zarar uchun javobgar hisoblanadi”.

Xulosa

Tadqiqot natijalari shuni koʻrsatadiki, benefitsiar mulk instituti zamonaviy fuqarolik huquqi tizimida murakkab, koʻp qatlamli va dinamik rivojlanib borayotgan huquqiy kategoriya hisoblanadi. Uning mohiyati mulk huquqining formal (yuridik) va real (iqtisodiy) tarkibiy qismlarining ajralishi bilan bogʻliq boʻlib, bu holat an’anaviy mulk huquqi nazariyasining ayrim asosiy tamoyillarini qayta koʻrib chiqishni talab etadi. Xususan, mulk huquqining yagonaligi prinsipi va benefitsiar mulk amaliyoti oʻrtasidagi ziddiyat zamonaviy huquq tizimlarida yangi yondashuvlarni shakllantirish zaruratini yuzaga keltirmoqda.

Qiyosiy-huquqiy tahlil shuni koʻrsatadiki, anglo-amerika huquq tizimida benefitsiar mulk konsepsiyasi adolat huquqi *(equity)* asosida shakllangan boʻlib, unda rasmiy va iqtisodiy egalik oʻrtasida aniq farqlanish mavjud. Kontinental huquq tizimida esa mulk huquqining yagonaligi prinsipi ustuvor boʻlib qolmoqda, biroq amaliy ehtiyojlar ta’sirida ishonchli boshqaruv va uzufrukt kabi institutlar orqali benefitsiar munosabatlarga yaqin mexanizmlar shakllantirilgan.

Benefitsiar mulkning *de facto* xarakteri uning huquqiy tabiatini aniqlashtirishni murakkablashtiradi hamda mulk huquqi subyektlari oʻrtasida nizolar yuzaga kelishiga zamin yaratadi. Shu sababli, ushbu institutni huquqiy jihatdan tartibga solish, benefitsiarlarni identifikatsiya qilish va ularning huquqiy maqomini mustahkamlash bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri hisoblanadi.

Oʻzbekiston Respublikasi qonunchiligida benefitsiar mulkdor tushunchasi bilan bogʻliq normalar mavjud boʻlsa-da, ularni tizimli va kompleks huquqiy institut sifatida rivojlantirish zarur. Bu, oʻz navbatida, iqtisodiy shaffoflikni oshirish, “yashirin iqtisodiyot” koʻlamini qisqartirish hamda investitsiya muhitini yanada yaxshilashga xizmat qiladi. Xulosa qilganda, benefitsiar mulk institutini xalqaro standartlarga mos ravishda takomillashtirish zamonaviy huquqiy islohotlarning muhim strategik yoʻnalishlaridan biri sifatida baholanadi.

Fikrimizcha, qonunchilikka quyidagi normalarni kiritish maqsadga muvofiq hisoblanadi.

Oʻzbekiston Respublikasining Fuqarolik kodeksiga 168^1-modda quyidagi mazmunda:

“168^1-modda. Benefitsiar mulk huquqi

Benefitsiar mulkdor – muayyan aktivga (asosiy vositalar, koʻchar mol-mulk yoki yuridik shaxs ustav fondidagi (kapitalidagi) ulushlar boʻlgan qonuniy mulk huquqi oʻz nomiga rasman roʻyxatdan oʻtkazilmagan boʻlsa-da, ushbu aktivga haqiqatda toʻliq yoki qisman egalik qiluvchi, undan naf koʻruvchi jismoniy yoki yuridik shaxsdir”.

Mol-mulkka egalik qilish va uni nazorat qilish bevosita yoki bilvosita amalga oshirilishi mumkin. Benefitsiar mulkdorning manfaatlari quyidagi mexanizmlar orqali (lekin ular bilan cheklanmagan holda) muhofaza qilinadi:

– shaxsga aktiv ustidan yoxud aktivdan olinadigan moliyaviy manfaat (daromad) ustidan nazoratni ta’minlaydigan huquqiy vosita (shartnoma yoki kelishuv);

– shaxsga tayinlangan vositachi (jismoniy yoki yuridik shaxs) orqali aktiv ustidan nazoratni amalga oshirish yoki undan moliyaviy foyda olish imkonini beruvchi huquqiy kelishuv yoki tuzilma”.

E-ISSN 2181-1148
ISSN 2181-919X

Fuqarolik kodeksining 538-moddasidagi "mulk egasiga" soʻzlaridan keyin "yoki benefitsiar mulk huquqiga ega mol-mulk" degan soʻzlar bilan to'ldirish maqsadga muvofiq.

Fuqarolik kodeksining 858-moddasi quyidagi mazmundagi uchinchi qism bilan toʻldirilsin, uchinchi qism tegishlicha toʻrtinchi qism deb hisoblansin:

"Ishonchli boshqaruvchi mol-mulkni boshqa shaxsga topshirganda, bu haqda zudlik bilan mol-mulkni boshqarish muassisini xabardor qilishi shart. Agar qonunda yoki shartnomada boshqacha tartib nazarda tutilgan boʻlmasa, muassis ishonchli boshqaruvchi tomonidan amalga oshirilgan xarajatlarni qoplagan, shuningdek, ishonchli boshqaruvchi ushbu faoliyatni tadbirkorlik sifatida amalga oshirayotganboʻlsa, unga yetkazilgan haqiqiy zararni toʻlagan holda, mol-mulkni ishonchli boshqarish shartnomasi tugatilganligini maʼlum qilishga haqli".

REFERENCES

Avery Jones, J. F., De Broe, L., Ellis, M. J., van Raad, K., Le Gall, J. P., Torrione, H., Miyatake, T., Roberts, S. I., Ward, D. A., Killius, J., Lenz, T., Marino, G., Avery Jones, J., & Wiman, B. (2006). The origins of concepts and expressions used in the OECD Model and their adoption by states. *Bulletin for International Taxation, 60*(6), 220–254.

Du Toit, C. P. (1999). *Beneficial ownership of royalties in bilateral tax treaties.* IBFD Publications. https://dare.uva.nl/search?identifier=53b81135-168f-4e74-84bb-608d7ab8f590

Garner, B. A. (Ed.). (1999). *Black's law dictionary* (7th ed.). West Group.

Grimm, D. D. (1897). Yuridicheskoe otnoshenie i subyektivnoe pravo [Legal relationship and subjective right]. *Ministry of Justice Journal,* (4), 21.

Gutnikov, O. V. (2021). Razvitie korporativnoy otvetstvennosti v sudebnoy praktike [Development of corporate liability in judicial practice]. *Journal of Russian Law, 25*(6), 48–65.

Imomov, N. F., Ergashev, V. Y., & Ashurova, N. A. (2016). *Xususiy mulkning huquqiy rejimini takomillashtirish: Axborot-tahliliy material* [Improving the legal regime of private property: Information-analytical material]. TSUL Publ.

Kavelin, K. D. (2003). *Rights and duties regarding property and obligations (as applied to Russian legislation): An essay on systematic review.* In *Selected works on civil law.* TsentrYurinfoR.

Langenbucher, K. (1998). Argument by analogy in European law. *The Cambridge Law Journal, 57*(3), 481–521.

Pobedonostsev, K. P. (2003). *Kurs grazhdanskogo prava* [Course of civil law]. Mirror.

Podshivalov, T. P. (2018). K voprosu o sootnoshenii doktriny benefitsiarnoy sobstvennosti i doktriny snyatiya korporativnoy vuali pri osparivanii korporativnykh resheniy [On the relationship between the doctrine of beneficial ownership and the doctrine of piercing the corporate veil when challenging corporate decisions]. *Perm Legal Almanac,* (1), 365–370.

Raximova, D. X. (2024). Fuqarolik huquqida benefitsiar mol-mulk tushunchasi va uning oʻziga xos xususiyatlari [The concept of beneficiary property in civil law and its specific characteristics]. *Oriental Journal of History, Politics and Law, 4*(5), 90–97. https://doi.org/10.37547/supsci-ojhpl-04-05-14

Savatier, R. (1972). *Teoriya obyazatelstv: Yuridicheskiy i ekonomicheskiy ocherk* [Theory of obligations: A legal and economic essay]. Progress.

Shitkov, S. V. (2006). *Genezis i evolyutsiya prava sobstvennosti v istorii rossiyskogo prava* [Genesis and evolution of property law in the history of Russian law] (Abstract of doctoral dissertation). Moscow.

Timofeeva, R. I., & Goloborodkina, E. V. (2016). Doveritelnoe upravlenie imushchestvom [Trust management of property]. *The Rule of Law: Theory and Practice,* (2), 57–62.

Topildiyev, B. (2020). *Mol-mulkni ishonchli boshqarish shartnomasini takomillashtirish [Improving the agreement of trust management of property]* (Doctoral dissertation). TSUL.

Trubetskoy, E. N. (1998). *Entsiklopediya prava* [Encyclopedia of law]. Lun.

Zokirov, I. B. (2006). *Fuqarolik huquqi* [Civil law]. TSIL Publ.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI
ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК
REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal
Правовой научно-практический журнал
Legal scientific-practical journal

2026-yil maxsus son

VOLUME 10 / SPECIAL ISSUE / 2026
DOI: HTTPS://DX.DOI.ORG/10.51788/TSUL.ROLS.2026.10.SI.